

SPORTFUNKCIÓKKAL KAPCSOLATOS PREFERENCIÁK A MAGYAR ATLÉTIKÁBAN

PREFERENCES RELATED TO SPORT FUNCTIONS IN HUNGARIAN ATHLETICS

Az elmúlt évtizedekben a sport nagy változásokon ment keresztül. A magyar hivatásos sportnak jelentős kihívást jelent, hogy hogyan lehet mind sportszakmai, mind gazdasági szempontból sikeres, melyet az érintettek preferenciái is befolyásolnak. A tanulmány ezért érintetti megközelítés alapján elemzi a kiemelt sportágként kezelt atlétika egyes érintettjeinek sportággal való kapcsolatát. A kutatás fókusz a sport egyes funkcióira építve különböző dimenziókon keresztül vizsgálja a magyar hivatásos atlétika sportklubjainak belső érintetti preferenciaeltéréseit. A kutatás kvalitatív fázisa az atlétika érintett struktúráját tárta fel mini-fókuszcsoportos interjúk formájában (H1), valamint lehetővé tette az attitűdök és lehetséges preferenciák megismerését. A kutatás második szakasza a feltárt érintett csoportok bevonásával történő, nagy mintán végzett kérdőíves felmérésre épült, melynek keretében faktorelemzéssel ellenőrizte a szerző a sportágot alkotó sportfunkciókat (H2), valamint ezek eltérő szintű megjelenését az érintett csoportokban (H3).

Kulcsszavak: atlétika, érintett menedzsment, sportfunkciók, preferenciák

Sport has undergone major changes in recent decades. It is a significant challenge for Hungarian professional sports to be successful from both a professional and economic point of view, which is also influenced by the preferences of those involved. Based on a stakeholder approach, the study analyses the stakeholder relationships involved in athletics, which is treated as a major sport. The study examines the preferential differences of the internal stakeholder groups of Hungarian professional athletics clubs through different sporting functions. The qualitative phase of the research explored the stakeholder structure of athletics in the form of mini-focus group interviews (H1) and facilitated the discovery of attitudes and possible preferences. The second phase of the research was based on a large sample survey involving the identified stakeholder groups. Factor analysis was used to verify the sports functions comprising the sport (H2) and their different levels of appearance in the stakeholder groups (H3).

Keywords: athletics, stakeholder management, sport functions, preferences

Finanszírozás/Funding:

A szerző a tanulmány elkészítésével összefüggésben nem részesült pályázati vagy intézményi támogatásban. The author did not receive any grant or institutional support in relation with the preparation of the study.

Szerző/Author:

Dr. Hargitai Dávid Máté^a (hargitai.david@gtk.uni-pannon.hu) egyetemi docens

^aPannon Egyetem (University of Pannonia) Magyarország (Hungary)

A cikk beérkezett: 2021. 10. 06-án, javítva: 2021. 12. 22-én és 2022. 05. 02-án, elfogadva: 2022. 05. 14-én.
The article was received: 06. 10. 2021, revised: 22. 12. 2021 and 02. 05. 2022, accepted: 14. 05. 2022.

A vállalat érintettjei olyan érdek gazdák, akik lényeges, tartós és kölcsönös kapcsolatban vannak a vállalattal, továbbá valamilyen követelést támasztanak a működéssel kapcsolatban (Chikán, 2020; Dunham, Freeman & Liedtka, 2006). Az érintett elméletre mind a hazai, mind a nemzetközi irodalomban széles körben alapoznak, többek között a sportipar területén is, amely az a piac, ahol a vásárlóknak kínált termékek sporttal, fitnessszel, rekre-

ációval vagy szabadidővel kapcsolatosak (András, 2004; András, Havran & Jandó, 2012; Covell, 2005; Heffernan & O'Brien, 2010; Pitts & Stotlar, 2013). Az elmélet alapja, hogy a vállalat döntéshozóinak egy összetett, sokszor alapvetően eltérő érdek- és értékmátrixot kell menedzselniük a stratégiai célok megvalósulása érdekében – megváltozott társadalmi, kulturális, környezeti viszonyok között (Boda & Radácsi, 1997; Goodpaster, 1991). A koncepció

egyik jelentősége abban áll, hogy a vállalati környezetből származó információkat, változásokat, folyamatokat időben megismerje, és reakcióképesse váljon a tervezés során. Másik oldalról ki kell emelni a szervezetfejlesztést is, hiszen az elmélet rendszerszemléletet követel, vagyis a gazdaság egészét befolyásoló teljes érintetti hálózatot kell vizsgálni (Braun, 2015).

A vizsgálat tárgyát adó atlétika a futó, gyalogló, ugró és dobó vagy lökö sportágakat foglalja magában. A sportszakirodalom az alapsportágak közé sorolja, hiszen azokat a természetes mozgásformákat tanítja, amely más sportok alapját képezi (Béres, Seres & Szalay, 2015). 2013-ban a sportág finanszírozásában jelentős fordulóponthoz vezetett be, hiszen a kormány a legeredményesebb egyéni sportágak támogatására létrehozta a Kiemelt Sportágfejlesztési Programot, amely a 2014-2020 időszakra 135,76 milliárd forint forrásszükségletet határozott meg 16 kiemelt sportág, köztük az atlétika részére. A támogatás célja a versenyzői létszám növelése és a magasabb szintű felkészülési lehetőség biztosítása az egyesületekben (Bukta & Gósi, 2018). A kutatási terep megválasztásában ez a kiemelt szerep adta az okot a hazai hivatásos atlétika érintetti struktúrájának vizsgálatára a sportklubok belső érintettjeinek nézőpontjából. A tanulmányban a sportklub alatt a „csapatokat működtető sportszervezetek értendő, amely tágabb értelmezésű, mint a sportvállalat, mert beletartoznak a nem gazdasági társaságként (például társadalmi egyesületként) működő sportszervezetek is” (András, 2003a p. 15). Másrészt fókuszot kapott a sportág sportfunkciókon keresztüli értelmezése, valamint a szignifikáns preferenciakülönbségek kimutatása a belső érintetti körben.

Az érintettek

Az eredeti meghatározás szerint (Freeman, 1984) az érintettek közé a munkavállalók, fogyasztók, tulajdonosok, beszállítók, a menedzsment és a helyi közösség tartoznak. A kört a későbbiekben bővítették a szerzők az állami szabályozói érintettekkel és más politikai, társadalmi intézményekkel, versenytársakkal, a média képviselőivel, valamint a múlt és a jövő generációjával (Braun, 2015).

A legfontosabb különbség az érintettek meghatározásában a szűk, illetve a tág értelmezés (Freeman & Reed, 1983). A szűk értelmezés célja, hogy a vezetők segítséget kapjanak ahhoz, hogy a vállalat korlátos erőforrásait szem előtt tartva kezelni tudják a külső környezeti kihívásokat. A csoportok meghatározása a szűk értelmezésben az alapján történik, hogy az egyes csoportok milyen direkt hatással vannak az elsődleges üzleti cél megvalósításában. Ezzel szemben a tág meghatározásnál figyelembe kell venni minden olyan csoportot, amely a vállalat érintettje lehet, ezáltal kerülhetők el a felmerülő kockázatok és használhatók ki a lehetőségek. Ebből következik, hogy itt a lehetséges érintetteket is figyelembe kell venni. Létjogosultsága mindkettőnek van, hiszen egyesek szerint tényleges kapcsolat nélkül nincsen érintetti viszony, míg mások szerint a potenciális érintetteket a vezetői hatékonyság növelése érdekében szükséges figyelembe venni.

Az érintett menedzsment jelentősége a sportban

Gazdasági szempontból a sport két alapvető formája a szabadidősport és a hivatásos sport. A kettő közötti különbség a csere tárgyában van. A szabadidősport esetében ez sportolás lehetősége, melyért a fogyasztó fizet. A hivatásos, ezen belül a látványsportoknál a csere tárgya mások sportolásának megtekintése, vagyis a sportfogyasztó fizet a sportesemény megtekintéséért, amiért a hivatásos sportoló, edző fizetést kap (András, 2003a; Szabados, 2003).

Freeman (1984) az érintett elmélet gyakorlati vonatkozását a stratégiai menedzsment egy hatékonyabb módszerként értelmezte, az érintett menedzsmentet a szervezet tudatos, akcióorientált kapcsolatépítési és menedzselési feladatoként határozta meg. Gyakorlati megközelítésben tehát az érintett fogalomnak cselekvéseket kell indukálni az érintett csoportok és egyének vonatkozásában (Boda & Radácsi, 1997; Saáry, 2016).

A klub jellegű sportszervezet társadalmi teljesítményét hatékonyabban lehet elemezni és értékelni az érdekelt felekkel fenntartott kapcsolatai révén (Mainardes, Alves & Raposo, 2011). A sportban dolgozó vezetőknek fel kell mérniük a tágabb politikai, gazdasági és társadalmi környezet változásait, ahogyan más iparágak menedzserei is egyre inkább figyelemmel kísérik és kapcsolatba lépnek érintettjeikkel (Breitbarth & Harris, 2008; Jaeger, 2021). A sportkluboknak egyre jobb vezetési gyakorlatot kell alkalmazniuk, ahol az érintettekkel történő együttműködés és párbeszéd elengedhetetlenek bizonyul, melynek révén növelhető a politikai támogatás, információkhoz és különböző forrásokhoz való hozzáférés (Zdroik, 2016). Megjegyzendő, hogy a siker értelmezése a sport területén, így a sportszervezet esetében kettős: sportszakmai és üzleti (Szabados, 2003), míg András & Kozma (2014) hármas rendszerében a társadalmi tényezővel egészül ki. Az érintett elmélet alapján tehát egy sportklub is számos érintettel bír, melyből következik, hogy a szervezeteknek a döntéshozatali folyamatok eredményeinek javítása érdekében azonosítaniuk kell az elsődleges érintettséget.

Az érintett elemzés folyamata

Az érintettek azonosításánál számos feltételt érdemes megvizsgálni. Először is kapcsolatnak kell lenni az érintett és a szervezet között, amely lehet közvetlen (sportliga) vagy közvetett (játékos ügynöke). Másodsorban vannak azok, akik meghatározó érdeklődéssel bírnak (szurkolók, akik élvezni szeretnék a sporteseményt). Harmadrészt vannak a szervezet környezetében lévő érintettek, akik érdekeiket érvényesíthetik, illetve a különböző formában megjelenő egyének és nem természetes személyek (Clarkson, Starik, Cochran & Jones, 1994; Donaldson & Preston, 1995). Az irodalom több olyan attribútumot is meghatározott, ami alapján azonosíthatók vagy csoportosíthatók az érdekelt felek. Ezek lehetnek a befolyás, befektetés, legitimitás, vezetéssel kapcsolatos preferenciák, erkölcsi érdeklődés, tulajdonjogok, hatalom, függőség, sürgősség, stratégiai hasznosság (Friedman, Parent & Mason, 2004).

Számos módszer kínálkozik az érintetti csoportok fontossági hierarchiájának meghatározására. Freeman (1984) különbséget tesz belső érintettek, akik valamilyen jogviszony keretében a szervezeten határain belül tevékenykednek akár eltérő érdekek mentén, és külső érintettek között, akik a szervezeten kívül állnak (pl.: fogyasztó, szállítók, állami intézmények). Ez a fajta megkülönböztetés több problémát is felvet, hiszen sok esetben az érintettek többféle szerepben is megjelenhetnek. Szintén Freeman (1984) fogalmazta meg, hogy a vállalatnak közvetlen és közvetett érintettjei lehetnek, de ez a tipológia később elsődleges és másodlagos érintettek formájában terjedt el a szakirodalomban (Key, 1999). A közvetlen (elsődleges) érintettek, akik közvetlen kockázatot vállalnak a szervezet működése során, függőségi viszony jelenik meg a szervezet és az érintett között, kapcsolati hálóból való távozásuk megzavarhatja a szervezet működését. A közvetett (másodlagos) érintettek, akik befolyással vannak a szervezetre, a közvélemény mozgósítására képesek, de nincs olyan függelmi viszony, melynek hiányában a vállalat – esetünkben a sportklub – piaci jelenlétét tenné kérdőjeleessé (Clarkson, 1995). Az érvényesítő akaratot a kényszerítő (fenyegetések), a haszonelvű (sportolói szerződésekben megjelenő ösztönzők, bónuszok) és a normatív (szimbólumok, presztízs felhasználása a meggyőzés érdekében) erőforrásokhoz való hozzáférés határozza meg (Mitchell, Age & Wood, 1997).

Az elemzési folyamat harmadik aspektusa a szervezet és az érdekeltek közötti elvárásokra és azok teljesíthetőségére összpontosít. Alapszinten a szervezet és az érintettek közötti kapcsolat célja mindkét részlől, hogy megtérülést kíván kapni a befektetéseiből. A sport vonatkozásában a monetáris befektetések magukba foglalhatják a szurkolók által megvásárolt jegyeket, merchandising-termékeket, míg nem pénzbeli befektetésként jelenik meg részükről a klubhűség vagy a csapat médiaeseményeinek követése. Befektetéseikért cserébe a szurkolók elvárhatják, hogy a vezetés versenyképes csapatot hozzon létre, és a sportolók példaképként szolgáljanak (Friedman et al., 2004).

Az utolsó folyamatem az érintettekkel történő kapcsolatfelvétel lehetőségének meghatározása. Minden szervezet egy nyílt rendszerként működik, amely reagál a környezeti impulzusokra, aktívan részt vesz az információk, szolgáltatások és értékek cseréjében, amely egyúttal a környezetet tartósan befolyásolja és alakítja (Grönroos, 2011; Miragaia et al., 2014).

A sport funkciói

A sport „...a fizikai aktivitás minden formája, amely alkalmi vagy rendszeres gyakorlás által fizikai állóképesség és mentális jóllét kifejezését vagy fejlesztését, szociális kapcsolatok létrehozását vagy versenyeredmények elérését célozza minden szinten” (Európai Bizottság, 2007, p. 2). A definíció is arra utal, hogy a sport unikális tevékenységnek tekinthető abból a szempontból, hogy egyidejűleg többféle funkciót is betölt. A hazai szakirodalomban a sport alapfunkciójaként Nádori & Bátonyi (2003) öt tényezőt határozott meg, azonban a sport fogalmát további

komponensek – példakép- és gazdasági funkció – tágítják (András, 2015), így ezzel szükséges volt kiegészíteni a keretrendszert.

A sportban történő aktív részvétel a *nevelésfunkció* keretében a kiegyensúlyozott személyiség fejlesztésére szolgál minden korcsoportban. A versengésben a személyiségvonások fejleszthetők, segít fenntartani az érzelmi egyensúlyt, továbbá könnyen transzferálhatók az élet bármely területére (Firek, Ploszaj, & Czechowski, 2020). A sport közösségfejlesztő, *szociális funkciója* alkalmas az összetartó társadalom kiépítésére és olyan társadalmi problémák mérséklésére vagy megelőzésére, mint az alkohol- vagy a drogfogyasztás. A nevelés és a szociális funkció értelmezésénél tapasztalhatunk átfedéseket. Geulen (1989) gondolatmenete, szerint a szocializáció a személyiség kibontakozása a környezetével történő interakciói alapján társadalmi közvetítéssel.

A társadalmi rendszerben az individuum és annak személyisége a sport által felértékelődhet, melynek eredményeképpen kialakulhat a tisztelet, és példaképpé válhat a közösség tagjai számára. A *példaképfunkció* értelmezése közvetlen módon teret nyer például az olimpikonok esetében, közvetett módon a sportág teljesítményében, sportsikereiben, népszerűségében teljesedik ki. A médiának köszönhetően ez a funkció egyre erőteljesebben különvált a nevelésfunkciótól, és külön dimenzióként jelenik meg (Kalinowski, Kluj & Jerszyński, 2020; Kovács, 2021).

A sport a kultúra részeként is értelmezhető, így a *kulturális funkció* értékeket közvetíti a társadalomban jelen lévő struktúrákról, problémákról, ami lehetőséget kínál a környezet jobb megismeréséhez. A különböző nemzetközi sportrendezvények nagymértékben hozzájárulnak a kultúrák közötti különbségek megértéséhez (Ács, 2007; Sterbenz & Gécz, 2016).

Az Eurobarometer felmérése (TNS Opinion, 2017) szerint a magyar lakosság 18%-a sportol rendszeresen, amely a korábbi mérésekhez viszonyítva javulást mutat, és az EU 28 átlagot 4% százalékponttal meghaladja. A sport mint fizikai tevékenység az *egészségügyi funkcióján* keresztül az egészség megerősítésében játszik kiemelkedő szerepet, a rendszeres testmozgás csökkenti a betegségek kialakulásának kockázatát, javítja az életminőséget (Ács et al., 2020). A szabadidősport szemben a hivatásos sporttal az aktív rekreáció részeként, minőségi szabadidőként értelmezhető, melynek célja közérzetünk, teljesítőképességünk javítására, megszilárdítására, fizikai-szellemi képességek növelésére koncentrál, továbbá lehetőséget kínál az egyéni vagy közösségi szórakozásra. A *rekreáció funkció*nak tehát kettős; pihentető és fejlesztő szerepe van (Szabó, 2012; Révész, Müller, Herpainen, Boda, & Bíró, 2015).

A társadalom *gazdasági* változásai is hatással vannak a sport *funkcióira*. Makroszinten a sport nemzetgazdasági, valamint a nemzetközi sportesemények gazdasági hatása válik mérhetővé. Mikroszinten a sportszervezetek működésének kérdései jelennek meg, míg a két szint között elhelyezkedő mezoszint a sportágak sajátosságaival, különböző ligák és bajnokságok gazdaságtanával foglalkozik (András, 2003b; Kasović, Škrinjarić, & Štefan, 2020).

Gyömörei (2012) kutatása az élő sport szegmensein keresztül határozta meg a főbb szegmensértékeket, ennek mentén jelölhető ki a domináns sportfunkciók (1. táblázat). Az élő sport kifejezés alapvetően nem gazdálkodástani, az önkormányzatok támogatási gyakorlatában használatos fogalom, kizárólagosan a sportolást jelenti. Az élő sporton belül két kategória különíthető el. Egyrészt az élsport, amely az elit és a hivatásos sport együtteséből jön létre, melyet a kiemelkedő sportteljesítmények jellemeznek. Másrészt a közösségi sport, ahol a sportolásból nem származik jövedelme a sportolónak, a kategórián belül megjelenik a lakossági (közvetlen szervezeti háttér nélküli) szabadidősport, az oktatási rendszerek verseny- és szabadidősportja, valamint az egyesületek utánpótlás-képzése.

A tanulmány az empirikus kutatás második felében a domináns sportfunkciók keretében vizsgálja a hazai hivatásos atlétikát. A nevelés és szociális funkció külön kategória, de a szegmensértékekből levezetve, továbbá a két fogalom közötti átfedésből adódóan egy kategóriaként vizsgálható, mint nevelés- és szocializációs funkció.

1. táblázat

A sporttevékenységek legfőbb területei/értékei/funkciói

	Élő sport szegmensei	A szegmens értékei	Domináns sportfunkció
Élsport	Hivatásos sport	üzlet, ismertség, imázs, kereskedelem, politika	Gazdasági
	Elitsport	példakép, infrastrukturális közjavak fejlesztése, lokális- és nemzetközi presztízs	Példakép
Közösségi sport	Utánpótlás, iskolai-egyetemi sport	testkultúra, mozgásoktatás, nevelés, szocializáció	Nevelés- és szocializációs
	Lakossági és szabadidő sport	egészségfejlesztés, munkaképesség megőrzése, képzés	Egészségügyi

Forrás: Gyömörei (2012) alapján saját szerkesztés

Kutatási kérdések és hipotézisek

A kutatási kérdések (K1, K2, K3) és a hozzájuk kapcsolódó hipotézisek megfogalmazásakor a H1 és H2 esetében a szakirodalmi áttekintésre alapozva, míg a H3 alhipotéziseit a kvalitatív kutatás eredményeinek figyelembevételével jelöltük ki. Az első feltételezés a sportág vonatkozásában megjelenő érintetteket, míg a második hipotézis az atlétikához köthető funkciókat kívánta azonosítani, végül a harmadik feltevés az előző kettő kapcsolatát vizsgálta.

K1: Milyen a sportgazdaság, illetve azon belül is az atlétika érintetti struktúrája?

H1: Három érintett alaps csoport képezhető le az atlétikában: a „közvetlen” (klubvezetők, edzők, sportolók), a „sporttámogató” (állam, önkormányzat, média, szövetség) és a „közvetett” (más sportklubok, oktatási intézmények).

Ez a klasszifikáció nem igazodik konzekvensen Clarkson (1995) tipológiájához. A sporttámogató érintetti csoport létrehozását az indokolta, hogy jóllehet *közvetlen kockázat* nem jelenik meg a részükről, szerepük létfontosságú a közvetlen érintettek szempontjából.

K2: Melyek azok a funkcionális területek (preferenciaszegmensek), amelyek leginkább jellemzik ezt a sportágat?

H2: A preferenciarendszerben a sport funkciói kapcsán kimutathatók elkülönülő szegmensek. Négy meghatározó funkció tárható fel: az egészségügyi, a szocializációs, a példakép- és az üzleti dimenzió.

K3: Milyen összefüggések jellemzik az egyes funkcionális területek (preferenciaszegmensek) és a belső érintettek kapcsolatát?

H3: Az érintett alaps csoportok domináns preferenciái markánsan elkülönülnek.

H3a: A sportolók esetében a szocializációs tényezők a domináns preferenciadimenzió.

H3b: A klubvezetés esetében a gazdasági tényezők a domináns preferenciadimenzió.

H3c: Az edzők esetében a példakép preferenciadimenzió a leginkább meghatározó.

A kutatás módszertana

Első lépésként kvalitatív kutatást folytattunk le mini-fókusz csoportos interjúk formájában. A résztvevők kiválasztásánál szempont volt a korábbi évek eredményessége, valamint az, hogy földrajzilag egymástól távolabb eső klubok képezzék a mini-fókusz csoport interjúalanyait (*Alba Régia Atlétikai Club, Atlétikai Club Bonyhád, Budapest Egyetemi Atlétikai Club, Debreceni Sportcentrum-Sportiskola, Ikarus BSE Atlétikai szakosztály, Veszprémi Egyetemi és Diák Atlétikai Club*). A megkérdezettekről feltételezhető volt, hogy aktívan fognak részt venni, hiszen magas érintettséggel rendelkeznek az atlétikát illetően. A csoport homogenitása kulcskérdésnek számít, a csoportképzés alapja az adott klubnál betöltött státusz/funkció volt, így a megkérdezettek köre vezetőkre (ügyvezető, elnökségi tag, elnök), edzőkre (szakágvezető, szakági edző), sportolókra összpontosult. A kvalitatív kutatás célja egyrészt a kapcsolati háló, azaz a releváns érintett csoportok meghatározása volt a sportklub nézőpontjából, másrészt a bevont érintettek véleményeinek és tapasztalatainak megismerése a sport egyes funkciói kapcsán. A csoportvita a beszélgetés fókuszának tekinthető sportfunkciókkal kapcsolatos attitűdök, érzések és preferenciák kifejezését tette lehetővé; az okok, valamint célok és tágabb összefüggések feltárásával. A kvalitatív adatok elemzéséhez az *Atlas.ti 7* tartalomelemző-szoftver nyújtott segítséget. Az elemzési egységek (kódok) mutatták meg a szövegben lévő tartalmi lényegi minták jelenlétét, segítségükkel hierarchikus csoportok voltak leképezhetőek.

Az empirikus kutatás második fázisában a kvalitatív eredmények alapján felépíthetővé vált egy skálákat alkalmazó kérdőív, ahol a kvantifikálható eredmények kerültek a középpontba. A célcsoportok körét azok az érintettek alkották, melyek az interjúk során megjelentek. *Sportszolgáltatói* oldalról az atlétikai klubok gazdasági vezetői, edzői, sportolói, a *sporttámogatók* részéről az önkormányzat, média képviselői, szövetségi munkatársak, sportolók hozzátartozói, míg a *sportfogyasztók* tekintetében a nézők/sportág kedvelői lettek megkérdezve. A kérdőívhez minden feltárt érintetti csoport direkt vagy indirekt módon jutott hozzá, egyrészt a sportággal foglalkozó tematikus és közösségi oldalakon keresztül, valamint külön adatbázis épült az interneten elérhető email címekből. Az email-adatbázis tartalmazta a regisztrált összes atlétikai klubot, sporttudománnyal/képzéssel rendelkező középiskolai és felsőoktatási intézményeket, országos és helyi sportmédiákat (pl. sportújságírók szövetsége), az olimpiai és atlétikai szövetség dolgozóit, a kluboknál transzparens módon megjelenő támogatókat.

A kvalitatív kutatás eredményei

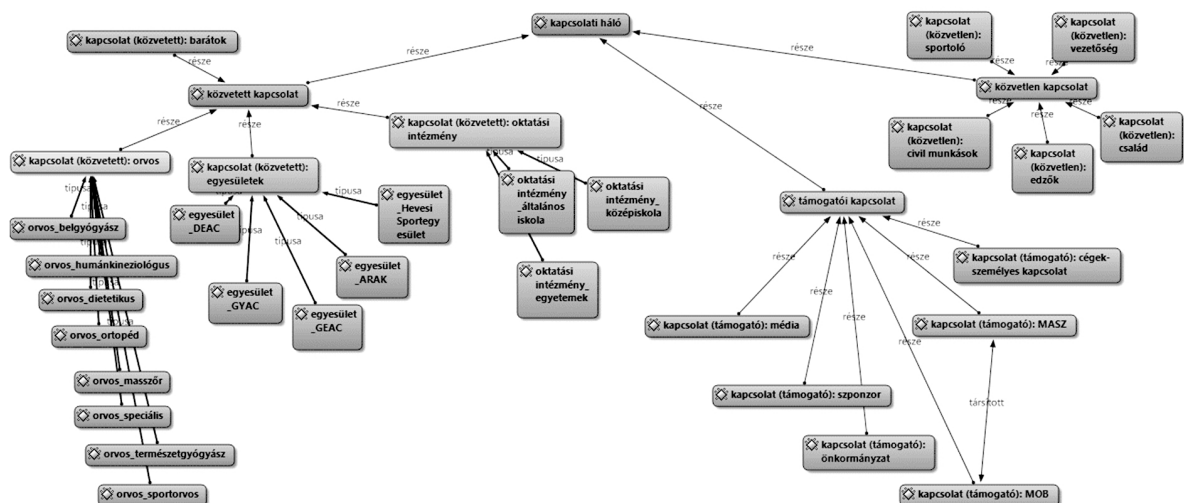
Az 1. online melléklet mutatja az interjúk során részt vevő alanyok néhány fontosabb szociodemográfiai jellemzőjét, valamint egyedi kódjukat, melyek az idézetek azonosíthatóságát szolgálják. A felosztás első harmada a vezetőket, a második az edzőket, míg a harmadik a sportolókat tartalmazza.

Az első kutatási kérdés, hogy melyek azok az érintett csoportok, amelyek hatással vannak a sportág működésére. Az interjúk során a kapcsolati hálót három fő kategóriára lehetett osztani a sportklubok válaszadói (edzők, sportolók, klub vezetők) nézőpontjából. Az első kategóriába azok tartoznak, akik közvetlen módon vannak hatással a klubok mindennapi munkájára, részt vesznek annak tevékenységeiben. Öt csoportot határoztunk meg ebben a kategóriában: edzők, sportolók (*„Elsődlegesen a sportolók és edzők, akik valamilyen munkaviszonyban dolgoznak...”*

-V1), család (*„Még egy kör, akikkel folyamatos kapcsolatban állnak, azok a versenyzők és a családtagjaik.” -V5)*, vezetőség, valamint a civil munkások. A második kategóriába azok az érintettek tartoznak, akik közvetlen módon nincsenek hatással a klubok működésére, mégis kiemelkedő szerepük van. Egyrészt a barátok, akik véleményének és támogatásának fiatalabb korosztályokban meghatározó szerepük van (*„Leginkább a baráti körömről építke, akik szintén atléták, támogatnak, tanácsokat adnak.” -S9)*. Másrészt a partneregyesületek és oktatási intézmények tartoznak ide, akik vagy sportolói bázist biztosítanak (*„Iskolákkal is kapcsolatban állunk ... minden tavasszal felmérjük a gyerekek állapotát különböző játékos versenyekkel, és onnan is próbálunk kiválasztani.” -E2)*, vagy lehetőséget kínálnak a sportolói karrier zökkenőmentes folytatására. Valamint az orvosi háttér, akik preventív és kuratív módon kezelik a sportolókat (*„Sérülés révén természetgyógyász, de dietetikus, humánkineziológus, masszőrök is segítettek a munkámat.” -S2)*. Külön kategóriába sorolhatók a támogatói szervezetek, amelyek valamilyen materiális támogatást nyújtanak az atlétikai sportkluboknak. Hazánkban a hivatásos atlétikára is igaz az állammal, mint érintettel való szoros kapcsolat, így ennek a körnek meghatározó szereplői az önkormányzatok, valamint az Emberi Erőforrások Minisztériuma, amelyet érdekes módon nem említettek meg az interjúalanyok. Ezzel szemben nagy gyakorisággal hozták fel ezen a területen a Magyar Atlétikai Szövetséget és a Magyar Olimpiai Bizottságot. Ők biztosítják a működés anyagi és versenyzetési alapfeltételeit adott célüggyvény elérése érdekében. A szponzorok helyett továbbra is mecénások jellemzik a sportágot (*„Egyszeri támogatások vannak, olyan vállalkozásoktól, akik valamilyen személyes kötődéssel bírnak az atlétika iránt.” -E5)*. A támogatások között megjelent a média szerepe, hogy mennyit foglalkoznak a sportággal és azt milyen minőségben teszik (*„A sajtónak a hírekre van szüksége, a klubnak pedig az eredményeik publikálására, hogy láthassák a klubnál folyó munkát.” -E8)*.

1. ábra

Feltárt kapcsolatrendszer a kvalitatív kutatás alapján

Forrás: saját szerkesztés

Az 1. ábra mutatja be a kvalitatív elemzések segítségével feltárt kapcsolatrendszer, a csoportosított érintettek a következők módon jelennek meg: közvetlen, közvetett, támogatói kapcsolat. Az említések gyakoriságának számszerűsített és megkérdézett csoportokra bontott eredményei a 2. táblázatból olvashatók ki.

hatja a sportolóknál az egyik legnagyobb problémát, a kiégést („... nem szabad rövid távon gondolkozni, amit nagyon sokan csinálnak, nyilván nem szándékosan, de kiégetik a gyerekeket.”-E7).

A hivatásos sport kapcsán a dimenzióban felszínre került a teljesítmény megítélése is. Lényegében itt válik

2. táblázat

Kapcsolati háló változóinak gyakorisági megoszlása a belső érintetti válaszadók körében

KAPCSOLATI HÁLÓ					
változó csoport	változó neve	sportoló gyakoriság	edző gyakoriság	vezető gyakoriság	SUM gyakoriság
Közvetlen	Edzők	4	5	6	15
Közvetlen	Sportoló	0	4	9	13
Közvetlen	Család	2	2	2	6
Közvetlen	Vezetőség	2	3	4	9
Közvetlen	Civil munkások	0	0	2	2
Közvetett	Oktatási intézmények	0	6	5	11
Közvetett	Egyesületek	0	0	6	6
Közvetett	Orvosok	4	4	3	11
Közvetett	Barátok/ szurkolók	2	0	0	2
Támogató	Önkormányzat	0	3	12	15
Támogató	MASZ	0	5	9	14
Támogató	Mecénás cégek (személyes kapcsolat)	0	2	9	11
Támogató	MOB	0	3	4	7
Támogató	Szponzor	0	3	3	6
Támogató	Média	0	1	3	4

Forrás: saját szerkesztés

A mini-fókuszcsoporthoz interjúk hozzájárultak a vizsgált sportfunkciók tartalmának mélyebb és részletesebb megismeréséhez, melyek a kérdőív alapját biztosították.

Égésügyi funkció: Az egyes csoportok különböző nézőpontokból közelítették meg az egészségesség kérdését. A hivatásos sportolók többsége szerint van egy szint, amikor a sporttevékenység végzése már nem nevezhető egészségesnek. Az edzők többsége lényegében az eredményességgel kötötték össze a két fogalmat („Megtalálható az egyensúly a terhelés és a pihenés között, amíg nemzetközi szintre nem kerül a versenyző.” -E4). Számos további egészséget befolyásoló tényező jelent meg, a leginkább elkülöníthető hatás a sportolói adottságok voltak, melynek részét képezi a magunkkal hozott genetikai állomány („A sérülés meghatározója részben a genetika”-E6).

A befolyásoló tényezők másik kategóriája a személyek. A család meghatározó szerepe leginkább a táplálkozás vonatkozásában jelent meg. Az edző szerepét több oldalról közelítették meg, az első, amely egyaránt hatással van az egészségre, valamint a sportolói teljesítményre, az edző képzettsége („Szeretek tanfolyamokra is járni, sajnos az atlétikán belül továbbképzések nem nagyon vannak Magyarországon.”-E2). A problémát az idézet jól reprezentálja: hiányoznak a sportági fórumok és anyanyelvi publikációk, melyek segítségével ez az érintetti kör tovább képezhetné magát. A szakmai munka hiányossága okoz

el a sport egészségmegőrző szerepe („A sportot az egészséggel összekötik, viszont a versenysport határterheléssel dolgozik.” -E6), hiszen a határterhelés nem a belső egyensúlyi állapotot támogatja, hanem túlterheli a sportolót a jobb teljesítmény érdekében. További kapcsolódási pontot lehet feltárni mind a táplálkozással („... aki egészségesen táplálkozik, nincs tisztába azzal, hogyha helytelenül táplálkozna, mennyit eshet a teljesítménye.” -S3), mind pedig a tehetséggel („...a tehetséges gyerek az nem sérül, az bírja a terhelést és nem kellene speciális eszközök és táplálkozás...” -E3). Megkerülhetetlen témakör a táplálékkiegészítők szerepe (Liska, Kovács, & Veres, 2021). A táplálékkiegészítőkre vonatkozó szkepticizmus leginkább a vezetők véleményeiben fogalmazódott meg („A táplálékkiegészítők egy jelentős része nem viszi előre a dolgot.” -V7), inkább divatnak, üzletnek érzik, emellett egy lehetséges veszélyforrásnak is tartják („A másik dolog, hogy nem is tudni, pontosan mik vannak ezekben a szerekben.” -V5). Ezzel szemben az edzők és a sportolók bizonyos szint felett fontosnak tartják, melynek több oka is van. Egyrészlől a tápanyagokban szegény étkezést kell kiegészíteni, valamint a regenerálódást tudja lerövidíteni amellett, hogy a terhelést így jobban bírják a sportolók.

Nevelés és szocializációs funkció: Az eredmények alapján a legnagyobb gyakorisággal elsődleges értéként a közösségi erő és ennek pozitív hatásai jelentek meg

különösen a vezetők és edzők esetében („*Megpróbáljuk meggyőzni, hogy itt a gyermek egy közösségnek tagja.*” -V6), valamint az ehhez köthető csoportmunka pozitív hatása. A sportolónál e tényező negatív oldalai is előkerültek, hiszen számos esetben érdekkellentétek ronthatják a teljesítményt („... a csoportban történő munka néha érdekkellentétet szül, ami ronthatja a közösségi morált.” -S11), de ezek a konfliktusos helyzetek hosszú távon pozitív hatással lehetnek életvitelükre, abban az esetben, ha ezt az edző megfelelően kezeli. A teljesítménykülönbségekből adódóan a szerepek is meglehetősen differenciálódnak csoporton belül is, magasabb szinten konfliktust eredményez mind sportolói, mind edzői szinten („*Két dudás nem fér meg egy csárdában*”-S12).

A következő nagyobb tényezőcsoport a tanulásához volt kapcsolható, melynek sporthoz köthető direkt elemeként megjelent a mozgásformák tanulása („... tanuljon meg olyan mozgásformákat, ami később alapja lehet a többi sportágnak”-E6), indirekt módon a sport hatása a tanulásra, melyekhez további háttérváltozók kapcsolhatók: az időbeosztás és tervszerűség, feladatorientáltság („*Tudják, hogy mikor mit kell csinálni.*”-E4), koncentrációképesség („*azt vettem észre, hogy jobban fog az agyam...*”-S4). A tanulásához kapcsolódóan két külső változó jelent meg: egyrészt az oktatási rendszerrel kapcsolatos vélemények, melyet nehezítő tényezőként említettek a sportolók („*Az egyetem sok esetben nem támogatja a sportolói munkámat, mert nem engednek el edzőtáborba vagy versenyre.*” -S2), de a vezetők és több edző is hasonló véleményt alkotnak („*Itthon a felsőoktatás egylegére passzív szemléletként jelenik meg...*” -V5), másrészt a szülői hozzáállás, amely sok esetben nem mondható pozitívnak a sport vonatkozásában („*Sokszor van olyan, hogy a szülő nem engedi el a gyereket edzésre, mert egyest kapott.*” -V2).

Példaképfunkció: E dimenzió kérdése, hogy az egyes érintetti csoportokban milyen tényezők határozzák meg a példaképpé válást, ezeket milyen változókra lehet lebontani. A csoportok a sportsikereken és a sportban rejlő értékek mentén ragadták meg a funkciót, különböző megközelítésekben. A leggyakoribb változó minden érintett esetében az abszolút eredményességre utalt, hiszen közvetlenül ez alapján válhat egy sportoló vagy klub is példaképpé („*Siker egy mérőszáma, hogy mennyire elismert a szakmai munka, aminek leképeződése a MASZ által van a támogatások formájában.*”-V1). A sportolói teljesítményorientáltságot viszont egyensúlyba hozza az edzők és vezetők által szoros összefüggésben említett, a sportoló önmagához mért egyéni fejlődése („... mindenki a képességeinek megfelelő eredményt érje el.” -E3). A fenti tényezőket nagymértékben a szakmai munka határozza meg, melyet leginkább a vezetők élnek meg sikerként („*A siker számomra az, hogy működő struktúra legyen, amibe beilleszthető legyen a megfelelő szakmai tartalom.*”-V4).

Gazdasági funkció: Az interjúk során az érintettek a gazdasági funkció fő motívumát a sportág finanszírozásában látták, amely állami támogatás nélkül nem működne, de a társadalmi szerepvállalás is elengedhetetlen hozzá. Az üzleti alapon történő működtetéséhez a vezetők szerint számos szegmensben változásnak kell bekövetkeznie:

edzőképzés, infrastrukturális fejlesztés, sportág társadalmi megítélése. A tartalomelemzés mind edzői, mind sportolói oldalról rámutatott, hogy a gazdasági érték növekedéséhez egyrésztől több csúcsteljesítményre lenne szükség („...*több atlétára lenne szükség, akik a világversenyen ott vannak a legjobb 8-ba.*” -V1), másrésztől a vezetők szerint kiemelt figyelmet kellene fordítani a szabadidős futásból származó tömegekre („*sportolói bázis növelésével lehet belső piacot teremteni*” -V8), akik fizetőképes piacot biztosítanak, hiszen amíg nincs meg a piaca, addig nem lehet annyi szponzort sem bevonni. Amíg e változók mentén nem történik elmozdulás, a működést sok esetben az önkormányzati szerepvállalás („*Eladható az a filozófia, amit képviselnek, mert az önkormányzat támogatja.*” -E2), valamint személyes kapcsolatok révén helyi vállalkozások biztosítják. A gazdasági funkcióhoz kapcsolható negatív attitűd a sportág doppingérzékenysége („*Magyarországon a dobószámaink... nagyon doppingérzékenyek, ezért a szponzorok nagyon óvatosak.*”-V8), valamint a verseny követhetősége („*Az IAAF hivatalos versenyszámai közül nagyon kevés az, ami könnyen fogyasztható*” -E6).

A kvantitatív kutatás eredményei

A visszaérkezett kérdőívek válaszadóit az atlétikával kapcsolatos elsődleges szerepük alapján soroltuk be, figyelembe véve a kvalitatív kutatás eredményeinél létrejövő főcsoportokat (2. online melléklet). A részletesebb, alcsoport szerinti jellemzésre azért került sor, mert ez adja a későbbi összehasonlító elemzés alapját. A mintában a legnagyobb arányt a sportolók adták, ahol jellemzően fiatalok a válaszadók, és a tipikus végzettségük a két végletben összpontosul. Az edzőknél a nemek aránya azonos, ellentétben a vezetőkkel, ahol szinte csak férfiak találhatók és inkább az idősebb generációhoz tartoznak. Mindkét alcsoport esetében a felsőfokú végzettség van túlsúlyban. A minta összetétele egy piramisszerkezetet mutat, melynek alapjait a magas számban jelenlévő sportolók képezik (50,32%) és a velük közvetett kapcsolatban álló sportkedvelő barátok, orvosok (24,84%). Egy szinttel feljebb az edzők (16,56%), míg a piramis tetején a sportág szakmai vezetése áll (6,37%).

Az atlétika sportfunkcióinak elkülönülő szegmensei faktorelemzés segítségével elemezhető, amely a második kutatási kérdés megválaszolását támogatja. A teljes mintából (N=314 fő) nem kellett kizárni senkit, hiszen a vizsgálandó állítások mindegyikére érvényes választ adtak, továbbá a válaszok terjedelme minden esetben legalább 4 volt a hatfokozatú egyetértési skálán, ahol 1-es jelölte azt, hogy egyáltalán nem ért egyet, míg a 6-os érték, hogy teljes mértékben egyetért. Ezután a Pearson-féle lineáris korrelációs vizsgálattal bizonyítottuk, hogy számos esetben található szignifikáns összefüggés a funkciókra vonatkozó változók között. A faktorelemzés alkalmazását a Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) mutató (0,747) és Bartlett-féle gömbteszt szignifikanciaértéke (0,000) is alátámasztották. Az elemzésben a maximum-likelihood módszer alkalmazható. Az előzetes feltételezés szerint négy dimenzióban határozható meg

Teljes magyarázott variancia hat faktor esetén

Teljes magyarázott variancia									
Faktor	Kezdeti sajátérték			Faktorelemzés utáni			Rotáció utáni		
	Saját érték	Variancia-hányad	Kumulált variancia-hányad	Faktor saját érték	Magyarázott variancia-hányad	Kumulált variancia-hányad	Faktor saját érték	Magyarázott variancia-hányad	Kumulált variancia-hányad
1	27,875	37,167	37,167	27,289	36,385	36,385	14,038	18,717	18,717
2	4,477	5,969	43,136	3,874	5,165	41,55	9,18	12,24	30,958
3	3,736	4,981	48,117	2,426	3,234	44,784	6,25	8,334	39,291
4	2,936	3,914	52,031	3,225	4,3	49,084	5,276	7,035	46,326
5	2,636	3,515	55,546	2,323	3,097	52,182	3,408	4,544	50,87
6	2,357	3,143	58,689	2,022	2,696	54,877	3,005	4,007	54,877

Forrás: saját szerkesztés

a vizsgált sportág. A faktorszám igazolása érdekében varianciahányad módszert szükséges alkalmazni. A 3. táblázat mutatja a sportágra vonatkozó dimenziók magyarázott varianciaeredményeit, amely alapján hat faktor esetében sikerült elérni, hogy több mint 54%-ban magyarázza a változókat.

A többszöri futtatás eredményeképpen összesen 55 megfelelő kommunalitású változót lehetett megtartani a 74-ből, ami alapján létrehozható a faktormátrix. A rotálás módszerei közül a varimax alkalmazása volt célszerű. Az adott faktorba azok a változók kerültek, melyek meghaladták a 0,25-ös kritikus faktorsúlyértéket. A feltételezett négydimenziós struktúra módosított formában teljesült, a kérdőív eredményei alapján *hatdimenziós struktúra lát-szik kirajzolódni*, ahogy a faktorsúlyokat is tartalmazó 4. táblázat mutatja. Az első faktorban azok a változók jelentek meg, melyek a feltételezett nevelés és szocializációs funkcióba tartoznak. A faktoron belül legnagyobb súllyal a sport közvetett hatásai jelentek meg a tanulásra, úgymint az időbeosztás, a türelem, őszinteség, feladatorientált gondolkodás vagy a koncentrációképesség. Ezek azok az értékek, amelyeket a sportban tanulhattak, és az életük során hasznosíthatnak. Kisebb súllyal, de több változó által a közösségformáló erő is megjelent a vizsgált faktorban. A második faktor, amely életmódfunkcióként interpretálható, külön dimenzióként nem jelent meg a feltételezett modellben. A faktort a sportban történő fejlődés és a sportcélok elérése határozza meg, melyek a sportolói életmódhoz köthetők. A harmadik faktor az egészségügyi funkcióval azonosítható. A funkció kapcsán a teljesítményfokozáshoz köthető táplálékkiegészítők ambivalens megítélése mellett megjelenik az eredményesség és a sport egészségkárosító hatásának kapcsolata, melyet a táplálkozás és a sportolói genetika befolyásol. A negyedik faktorba tartozó változók jól interpretálható módon a példakép funkcióját teljesítik, melyben a győzelmek és a kiemelkedő teljesítmények adják a példaképpé válás alapját. A sport funkcióiban a szakirodalom szerint nem jelenik meg a felvázolt ötödik faktor, melyet egészségügyi érintetteknek lehet elnevezni. Alapvetően az egészségügyi funkcióhoz köthetők a változók, de ebbe a faktorba csak a befolyásoló személyek

hatása jelenik meg az egészséges sportoló összefüggésében. Végül az utolsó, hatodik faktorban a gazdasági/üzleti funkció elemei jelennek meg, amely szintén illeszthető a feltételezett modellbe. Ezzel kapcsolatban a negatív attitűdállítások a finanszírozás problematikája mellett a szponzorok és média alacsony szintű érdeklődését mutatják. A sportág eladhatósága függ a sportolói eredményeségtől, amely edzői rivalizáláshoz vezethet, ezt a feszültséget növeli a szakmai fórumok hiánya.

A sportfunkcióval kapcsolatos attitűdökben megjelenő hasonlóságok és különbözőségek vizsgálatát varianciaanalízis tette lehetővé, amely a faktoranalízis eredményében megjelenő dimenziókon keresztül történt. Ez a megközelítés a harmadik kutatási kérdésre tud választ adni.

Az elemzés során a vizsgálni kívánt csoportok (sportolók, edzők, sportvezetők) által kapott faktorértékek átlagait hasonlítottuk össze, melyből megállapíthatók a domináns sportfunkciók adott érintetti csoport kapcsán. Az F-próba alapján négy esetben található szignifikáns különbség a vizsgált csoportok átlagértékei között, ez a nevelés- és szocializációs, életmódformáló, egészségügyi és példaképfunkció volt.

Az 5. táblázat összefoglalóan mutatja a varianciaelemzés során kapott eredményeket. Az egyes funkciók mentén az érintetti csoportokra kiszámításra került a faktorátlag, valamint a hozzá tartozó konfidencia intervallum, amely segít megállapítani eredmények megbízhatóságát és általánosíthatóságát. A nevelés és szocializáció faktorátlaga a sportolónál mutatta a legalacsonyabb értéket (-0,3189), amely mind az edzők, mind a vezetők átlagértékeihez viszonyítva szignifikáns különbséget adott, tehát számukra a legkevésbé fontos a sport által tanulható általános értékek. Ezzel szemben az értelmezésben legközelebb eső sportfókuszú életmódfunkció a sportolók esetében jelezte a legmagasabb átlagos értéket (0,2765), jóllehet szignifikáns különbség csak vezetőkhez képest volt kimutatható. Az edzők és a vezetők átlagos faktorértékei a nevelés és szocializáció, valamint életmódformáló tényezők viszonyában hasonlóan alakultak, tehát ezeken a területeken attitűdjeik közel azonosak. Az egészségügyi funkcióban dominánsan megjelenő teljesítményfokozókkal kapcsolo-

A sportfunkciók faktorelemzés eredménye

Az elemzésbe bevont változók		Faktor					
		1.	2.	3.	4.	5.	6.
Nevelés és szocializációs funkció	Megtanítja beosztani az időt.	0,779	0,251	0,152	0,063	0,024	-0,01
	Türelemre tanít.	0,778	0,302	0,039	0,147	0,213	0,068
	Tisztességre tanít.	0,757	0,187	0,268	0,158	0,15	0,081
	Javítja a koncentrációképességet.	0,738	0,345	0,213	0,133	0,114	0,076
	Önfegyelemre tanít	0,723	0,407	0,103	0,057	0,14	0,072
	Őszinteségre tanít.	0,712	0,092	0,213	0,314	0,022	0,017
	Megtanít emelt fővel veszíteni.	0,699	0,288	0,099	0,006	0,229	0,044
	Megtanít feladatorientáltan gondolkodni.	0,688	0,469	0,064	0,207	0,154	0,085
	Megtanít a közösség tagjának lenni.	0,684	0,222	0,187	0,03	0,137	0,123
	Megtanít stresszhelyzetben is jól teljesíteni.	0,677	0,441	0,068	0,176	0,111	0,063
	A csoportban lévő normákat könnyen megtanulják az újonnan érkezők.	0,672	0,211	0,101	0,024	-0,066	-0,004
	Hagyományok tiszteletére tanít.	0,665	-0,118	-0,047	0,371	0,272	0,201
	Megtanít csapatban dolgozni.	0,66	0,181	0,18	-0,033	0,009	0,018
	A sportban tanult készségeket a későbbi életben is hasznosítani lehet.	0,651	0,386	0,097	0,054	0,304	0,02
	Új mozgásformákra tanít, mely alapja lehet más sportágnak.	0,585	0,341	0,113	0,137	0,2	0,052
	A sport növeli az elköteleződést az aktív életmód iránt.	0,579	0,424	0,095	0,223	0,179	0,021
Az élsport és a tanulás mindig összeegyeztethető.	0,554	-0,004	0,233	-0,05	-0,103	0,166	
Nyitottá tesz új dolgok kipróbálására	0,503	0,31	0,217	0,174	0,279	-0,037	
Életmódformáló funkció	Jobb sportolóvá válni.	0,438	0,752	0,148	0,189	0,101	0,097
	Olyan dolgot véghez vinni, amit addig nem sikerült.	0,319	0,744	0,119	0,268	-0,014	0,029
	A kitűzött sportcélok elérése.	0,38	0,705	0,202	0,218	0,217	-0,052
	Legjobb tudás szerint teljesíteni a versenyeken.	0,496	0,679	0,121	0,156	0,127	0,187
	A felmerülő nehézségeket leküzdeni.	0,56	0,677	0,075	0,159	0,166	0,096
	Önmagunk eredményeihez képest fejlődni.	0,531	0,635	0,155	0,107	0,148	0,194
	Fittnek lenni.	0,42	0,623	0,213	0,173	0,073	0,174
	Tisztességesen játszani.	0,497	0,609	0,209	0,109	0,111	0,247
	A sportsiker érdekében mindent megtenni.	0,25	0,595	0,2	0,342	0,135	-0,056
	Izgalmas versenyeken részt venni.	0,378	0,447	0,263	0,376	0,004	0,202
Egészségügyi funkció	Az atléták esetében a táplálékkiegészítők használata divat lett.	0,083	0,114	0,647	0,231	0,064	0,148
	A doppingszert és táplálékkiegészítőket gyakran összekeverik.	-0,034	0,247	0,568	-0,102	0,03	0,192
	Amatőr szinten az atlétika egészséges, profi szinten vannak egészségkárosító hatásai.	0,23	0,144	0,517	0,021	-0,092	0,191
	A sportoló egészségességét nagymértékben a genetika határozza meg.	-0,052	0,02	0,504	0,238	-0,053	-0,003
	A táplálékkiegészítők összetételét gyakran a sportolók sem ismerik.	0,145	0,13	0,502	0,01	0,144	0,257
	Az atlétizálás alap esetben egészséges, de ritkán lehet egyaránt egészséges és eredményes.	-0,026	0,195	0,489	0,034	0,173	-0,105
	A mai ételekben már nincs annyi tápanyag.	0,288	-0,002	0,468	-0,07	0,06	0,172
	Az atlétika sokszor doppingbotrányoktól hangos.	-0,008	0,171	0,447	0,235	0,033	0,226
	A sportoló egészsége fontosabb, mint az eredmény.	0,415	0,176	0,445	-0,07	0,016	0,048
	Az atléták többsége odafigyel az étkezésére.	0,304	0,068	0,436	0,38	0,159	-0,068
Tudományos elemzések segítik a sportolói egészségtudatosságot	0,304	0,088	0,436	0,215	0,131	-0,222	
A táplálékkiegészítők szerepét gyakran túlértékelik.	0,175	0,1	0,37	-0,023	0,081	0,13	

Példaképfunkció	Legyőzni másokat.	0,009	0,126	0,15	0,847	0,115	0,176
	Megmutatni másoknak, hogy a legjobb vagyok.	0,103	0,248	0,14	0,806	0,101	0,022
	Jobbnak lenni, mint mások.	0,09	0,334	0,179	0,796	0,086	-0,014
	A legjobbnak lenni.	0,076	0,172	-0,032	0,761	0,234	0,257
	Mindig jó teljesítményt nyújtani.	0,266	0,358	0,296	0,512	-0,019	-0,058
	Példaképpé válni	0,287	0,358	0,142	0,448	-0,023	0,272
Egészségügyi érintettek	Sportpszichológus fontos a kiegyensúlyozott teljesítményhez.	0,041	0,169	0,055	0,208	0,722	0,148
	Orvosok szerepe a prevencióban és regenerációban egyaránt jelentős.	0,244	0,155	0,159	0,229	0,585	0,071
	A családnak/közvetlen környezetnek meghatározó szerepe van, hogy mit és milyen módon eszik a sportoló.	0,217	0,274	0,429	-0,012	0,527	0,142
	Edző szakmai felkészültsége meghatározza a sportoló egészségességét.	0,395	0,475	0,247	0,066	0,48	0,013
Gazdasági funkció	Gyakori az edzői rivalizálás a sportágban, mert kevés a tehetséges atléta.	0,11	0,131	0,138	0,102	0,039	0,642
	Az atlétika a mai napig alulfinanszírozott.	0,359	0,061	-0,065	0,201	0,358	0,593
	A szponzorok jelenléte a doppingérzékenység miatt csekély.	-0,015	0,04	0,225	0,216	0,035	0,491
	Az atlétika csekély figyelmet kap a médiától.	0,368	0,119	-0,037	0,001	0,134	0,489
	A szakmai fórumok (edző, vezetőképzés) hiánya miatt nem tud fejlődni a sportág.	0,088	0,283	0,373	0,093	-0,066	0,48

Forrás: saját szerkesztés

latos szkepticizmus legfőképp a vezetőknél érhető tetten, hiszen a faktorátlag ennél a csoportnál volt a legmagasabb (0,2279), és ez a vélemény leginkább a sportolókéktól tér el, mely különbség statisztikailag is igazolható (lásd 5. táblázat harmadik sora). A példaképfunkcióban manifesztálódó kiemelkedő sportteljesítmény és a győztesnek lenni érzés az edzők csoportjának a legfontosabb, hiszen a 0,3289-es faktorátlag a másik két vizsgált csoport átlagánál szignifikánsan magasabb.

A 2. ábra elemei vizualizálva mutatják be az érintetti csoportok közötti különbségeket. Az érintettekhez rendelt

faktorátlagokat a fekete rombusz alakzatok jelzik, melyből a felfelé és lefelé irányuló vonalak hossza a konfidencia-intervallum terjedelmét, míg a szürke nyilakon szereplő számértékek a szignifikáns különbséget reprezentálják abszolút értékben. A sportolók faktorátlag értékei közül a nevelés- és szocializációs funkció az, amely legnagyobb távolságot képez az edzőkhöz (0,455) és vezetőkhöz (0,517) viszonyítva, az átlagértékekre számított konfidencia-intervallum-átfedés e csoport esetében a legkisebb. Az edzőknél a példaképfunkció, ami nagyfokú szignifikáns eltérést mutat a másik két csoporthoz képest, az általuk le-

5. táblázat

A sportfunkciók varianciaelemzése a vizsgált érintettek tükrében

	elemszám	faktorátlag	95%-os konfidencia intervallum		poszt-hoc teszt szignifikáns átlagkülönbségei			
			alsó határ	felső határ	sportolók-edzők	edzők-vezetők	sportoló-vezetők	
Nevelés és szocializációs	Sportolók	158	-0,3189	-0,519	-0,119	0,455	-	0,517
	Edzők	52	0,1363	-0,246	0,519			
	Vezetők	20	0,1989	-0,279	0,676			
Életmódformáló	Sportolók	158	0,2765	0,115	0,438	-	-	0,416
	Edzők	52	0,1340	-0,057	0,325			
	Vezetők	20	-0,1397	-0,309	0,029			
Egészségügyi	Sportolók	158	0,0563	-0,084	0,197	-	-	0,171
	Edzők	52	0,2042	0,017	0,392			
	Vezetők	20	0,2279	0,074	0,382			
Példakép	Sportolók	158	-0,1626	-0,273	-0,052	0,491	0,561	-
	Edzők	52	0,3289	0,164	0,493			
	Vezetők	20	-0,2320	-0,506	0,042			

Forrás: saját szerkesztés

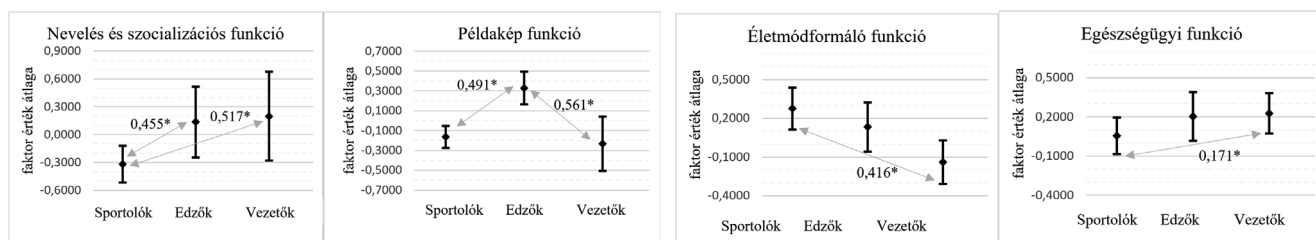
képzett konfidencia-intervallumok nincsenek átfedésben. Az életmódformáló és egészségügyi funkcióknál is található szignifikáns különbség a sportolók és vezetők között, de ennek mértéke kisebb, mint a nevelés és szocializációs funkcióknál, illetve a konfidenciaintervallum-átfedések is nagyobbak a csoportok között.

K3: Milyen összefüggések jellemzik az egyes funkcionális területek (preferenciaszémák) és a belső érintettek kapcsolatát?

A harmadik hipotézis a létrejövő faktorstruktúra viszonyát vizsgálta a belső érintettek (edzők, sportolók, vezetők) vonatkozásában. Ennek jelentősége abban áll, hogy

2. ábra

A differenciált profilvizsgálat eredményei

Forrás: saját szerkesztés

A kutatási kérdések megválaszolása az eredmények tükrében

K1: Milyen a sportgazdaság, illetve azon belül az atlétika érintetti struktúrája?

Az érintetti megközelítés első szakaszában kvalitatív elemzés segítségével feltártuk a kapcsolati hálót, amely rámutatott az atlétikában megjelenő érintetti csoportokra, továbbá vizsgáltuk ezeknek a kapcsolatoknak a szorosságát és minőségét. A rendszerezési elv alapjait Clarkson (1995) és Mitchell et al. (1997) elmélete adta. Ez alapján a közvetlen érintettek közé tartoznak azok, akik a sportági működésre alapvetően és napi szinten hatással vannak. Ebben a kontextusban a sportolók, edzők és vezetők szerepe meghatározó. A közvetett érintettek azok, akik meghatározó érdekekkel fűződnek a sportszolgáltatáshoz. A vizsgálatban ezen a területen az oktatási intézmények tagjait és az orvosokat emelték ki. A sporttámogatók pedig további meghatározó érdekérvényesítő szereppel bírnak, hiszen a klubok működési és finanszírozási rendszerét biztosítják (Emberi Erőforrások Minisztériuma, önkormányzatok, Magyar Atlétikai Szövetség, Magyar Olimpiai Bizottság). Ez a csoportosítás pedig helytállóan bizonyul a magyar atlétika esetében, így a H1 hipotézis beigazolódott.

K2: Melyek azok a funkcionális területek (preferenciaszémák), amelyek leginkább jellemzik ezt a sportágat?

A második hipotézis abból az aspektusból bizonyítást nyert, hogy a vizsgált sportág leképezhető a szakirodalomban feltárt sportfunkciók segítségével. A mini-fókusz-csoportos interjú eredményeinek elemzése rávilágított arra, hogy a megjelenő válaszok besorolhatók voltak a szakirodalom által feltételezett négyes dimenziórendszerbe (egészségügyi, nevelés-, szocializációs, példakép- és gazdasági funkció). A kvantitatív vizsgálat során végzett faktorelemzés viszont további két dimenziót rajzolt ki (életmód- és egészségügyi érintettek funkciója), így H2 feltételezés részlegesen fogadható el.

megismerhetővé váljanak az egyes csoportok sajátosságai, amely a sportági működés és menedzselés során figyelembe vehető. Az atlétika tömegbázisát nyújtó sportolóknak a nevelés- és szocializációs funkcióban megtestesülő tanulható értékek számítnak a legkevésbé fontosnak a másik két vizsgált csoporthoz képest, amely azt mutatja, hogy ezek a sportbéli aktivitásban nem válnak elég hangsúlyossá. Ezt alátámasztják az életmódformáló funkció vetületében kapott eredmények, ahol a legmagasabb faktorátlag a sportolóknál, vagyis a sportban elérhető célokat és fejlődést közvetlen módon érzékelik, ezért preferenciájukban is előrébb sorolódik. A gazdasági funkció elemei markánsan semelyik érintetti csoportban nem különültek el, viszont a példaképfunkcióban előtérbe kerülő teljesítménycentrikusság az edzők preferenciájában a legmeghatározóbb. A leírtak alapján a H3 feltételezés is részlegesen fogadható el, hiszen a H3b alhipotézis nem igazolódott be.

Konklúziók

A sport szervezeti hálóját rendkívül komplex közvetlen és közvetett érintetti kapcsolatrendszer jellemzi. Jelen kutatás a hazai atlétikai sportág érintettjeit vizsgálta, és egyes részleteiben a forráselőzményeken túlmutató eredményekre jutott, ami köszönhető részben annak, hogy a hazai sportgazdasági kutatások jellemzően nem rendelkeznek sportági fókusszal. Ez alól egyedüli kivétel a labdarúgás, melyet András és szerzőtársai (2019) tartalomelemzéssel végzett kutatása támaszt alá. Az első fázis szemikvantitatív kvalitatív módszerrel feltárta, hogy a kapcsolati háló finomsztruktúrája a sportklubok szemszögéből közelítve hármas rendszerben vizsgálható, melyben a gyakoriságok közvetett módon utalnak az egyes fő kategóriák befolyásoló erejére. Ebben a megközelítésben az állami szerepvállalás még mindig nagy súllyal jelenik meg a sportágban, különösen a finanszírozás vonatkozásában. Emellett érzékelhetővé válik, hogy a közvetett érintetteknel megjelenő alapfokú oktatási intézményekkel létfontosságú a partneri kapcsolatok létrehozása, hiszen többek között ez

biztosítja a megfelelő mennyiségű és minőségű utánpótlást. Ezt a célfüggvényt kívánja támogatni a Magyar Atlétikai Szövetség által életre hívott Kölyök Atlétikai Program, melynek keretében a helyes alapmozgásformákat sajátíthatják el a gyermekek, és könnyen lebonyolítható versenyekkel tudja megkedveltetni velük a sportot, azon belül is az atlétikát.

A kvalitatív kutatás másodlagos célja a sportfunkciók részletesebb tartalmi elemeinek feltárása volt, amely a sportágról alkotott helyzetképként is értelmezhető. Az egészségügyi dimenziót jellemzően az egészség és eredményesség relációjában szükséges vizsgálni, melyet elsődlegesen a sportolási szint határoz meg, de befolyásoló szereppel bír az edző szakmai felkészültsége és a család táplálkozáshoz való viszonya is. A nevelés és szocializációs dimenzióban a sport által tanulható értékek kerültek előtérbe a csoportmunka kedvező és kedvezőtlen hatásai mellett. A példaképfunkció domináns módon az abszolút eredményességet emelte ki, melyet a gazdasági funkció egyik motorjaként határoztak meg a válaszadók. Az üzleti alapú működést továbbá befolyásolja a versenyek követhetősége, a szabadidős futás felértékelődése, az edzőképzés és az infrastruktúra helyzete.

A sportfunkciók azonosítása során a forráskutatás eredményein túllépve beigazolódott, hogy a vizsgált négy alapfunkción túl szükségszerű újabb dimenziók figyelembevétele is (lásd: Kvantitatív kutatás fejezet). A dimenziók bővülése részben magyarázható azzal, hogy a sportágak nyitottá, többségében médiaképes szolgáltatásokká váltak (András, 2003b; Griszbacher, Varga & Kemeny, 2021).

A kutatás legjelentősebb eredménye a belső érintettek differenciált profiljának vizsgálata a sportfunkciók metszetében. Négy funkcionális területen vált igazolhatóvá, hogy eltérések mutathatók ki az edzők, sportolók és vezetők preferenciájában. Ebből kiemelendő a többségében fiatal sportolókból álló csoportnevelés és szocializációs tényezők kapcsán mutatott alulértékelttség, mely eredményt részben magyarázhatja az irányításukat végző edzők teljesítmény- és eredményorientáltsága. Ezt támasztja alá, hogy a sportolók a kutatás eredményeként létrejövő életmódformáló hatás tényezőit lényegesen fontosabbnak tartják. A nevelés és szocializációs faktor esetében kapott alacsony érték azért is aggasztó, mert a sportolók több mint fele 14-23 év közötti válaszadó volt. A másik szembevetendő eredmény, hogy legnagyobb távolságra a vezetők és sportolók preferenciái vannak minden vizsgált terület (nevelés, életmód, egészségügy) vonatkozásában. Ennek tükrében belátható, hogy az edzőkre tulajdonképpen egyfajta közvetítői szerep is hárul a sportszakmai feladataik mellett.

Az eredmények legfontosabb menedzsmenttanulságai egyrészt, hogy a sportklubok vezetői időről-időre azonosítsák az érintetteiket és azok elvárásait, hiszen ez a sikeres és fenntartható működés alapját tudja biztosítani az érintettek számára. Ennek egy szűkebb és sajátos aspektusát már Szathmári (2021) is vizsgálta, aki a sportolók tapasztalatain keresztül elemezte azt, hogy hogyan határozza meg a hivatásos sport a sportolói identitást, és annak az egyéni fenntarthatóságra gyakorolt hatását. Másrészt a

sportfunkciók jellegzetes vonásainak feltárása segítheti a stratégiaalkotás fókuszpontjainak meghatározását. A preferenciakülönbségek árnyaltabb megértése emellett hozzájárulhat az érintett orientált kommunikációs aktivitások kialakításához.

Kutatási korlátok és további kutatási irányvonalak

A feltételezések részleges teljesülése, az eredmények értelmezése is rámutatott arra, hogy több ponton is korlátokba ütközött az empirikus kutatás. A vizsgálat során számolni kellett a bizonytalansági tényezővel, hiszen a kvantitatív kutatás során használt hatfokozatú attitűdskálák esetében a válaszadók belső skálája bizonyos mértékű nem kiszűrhető torzítást eredményez, ugyanez a hatás jelentkezik az állítások szubjektív dekódolása kapcsán is. Az online lekérdezés következtében a válaszadási időt sem lehetett kontrollálni, nem lehet tudni, hogy a válaszadók mennyire gondolták át válaszaikat. Ezek megbízhatósága növelhető posztkvantitatív-kvalitatív kutatás segítségével szakértői interjúk formájában.

A válaszadók közel 50%-át a sportolók tették ki, a többi feltárt érintett csoport elemszáma viszonylag alacsony volt, ami a statisztikai vizsgálatokat további korlátok közé szorította.

A jelenlegi kutatási adatok birtokában a kutatás új irányvonalaként jelölhető ki a sportolói bázis nem homogén egységként való kezelése, azaz új nézőpont(ok) (pl. életkor, sportolói életszakasz) alapján történő kategorizálása. A gyakorlati felhasználhatóságot tovább finomítaná, ha olyan változók kerülnének a kérdőívbe, melyekből kiderül, hogy a sportoló milyen szinten atletizál, mióta sportol, és milyen keretek között végzi a sporttevékenységet.

Felhasznált irodalom

- András, K. (2003a). *Üzleti elemek a sportban, a labdarúgás példáján* (PhD-értekezés). BKÁE, Budapest. http://phd.lib.uni-corvinus.hu/150/1/andras_kristina.pdf%20
- András, K. (2003b). *A sport és az üzlet kapcsolata – elméleti alapok*. BKÁE 34. sz. műhelytanulmány. Budapest: BKÁE. <http://edok.lib.uni-corvinus.hu/61/1/Andr%C3%A1s34.pdf>
- András, K. (2004). A hivatásos labdarúgás piacai. *Vezetéstudomány*, 35(ksz), 40-57. http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/4521/1/VT_2004KSZp40.pdf
- András, K., Havran, Zs., & Jandó, Z. (2012). *Üzleti globalizáció és a hivatásos sport: sportvállalatok nemzetközi szerepvállalása*. Műhelytanulmány (working paper). Vállalatgazdaságtan Intézet, Budapest. http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/783/1/TM14_Andras_Havran_Jando.pdf
- András, K. & Kozma, M. (2014). Hazánk versenyképessége a (hivatásos) sportban–gazdasági feltételek. In *V. Báthory–Brassai nemzetközi tudományos multidiszciplináris konferencia*, „Kárpátmedencei versenyképesség” konferenciakötet 1 (pp. 5-14) Bu-

- dapest: Óbudai Egyetem. http://www.bbk.alfanet.eu/userspace/5bbk2014_minden/5BBK2014__Kiadvany_1-2_kotet.pdf
- András, K. (2015). A hivatásos sport gazdaságtani alapjai. In Ács, P. (Eds.), *Sport és gazdaság* (pp. 434-481). Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar, Pécs. <https://www.etk.pte.hu/protected/OktatasiAnyagok/%21Palyazati/SportEsGazdasag.pdf>
- András, K., Havran, Z., Kajos, A., Kozma, M., Máté, T., & Szabó, Á. (2019). A sportgazdaságtani kutatások nemzetközi és hazai fejlődése. *Vezetéstudomány*, 50(12), 136-148. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2019.12.12>
- Ács, P. (2007). *A magyar sport területi versenyképességének helyzetfeltáró empirikus vizsgálata* (PhD-értekezés). PTE, Pécs. <https://pea.lib.pte.hu/handle/pea/14814>
- Ács, P., Betlehem, J., Oláh, A., Bergier, J., Melczer, C., Prémusz, V., & Makai, A. (2020). Measurement of public health benefits of physical activity: Validity and reliability study of the International Physical Activity Questionnaire in Hungary. *BMC Public Health*, 20(1), 1-10. <https://doi.org/10.1186/s12889-020-08508-9>
- Béres, S., Seres, J., & Szalay, G. (2015). *Atlétika*. Eger: Eszterházy Károly Főiskola Sporttudományi Intézet.
- Boda, Zs. & Radácsi, L. (1997). *Vállalati etika*. Budapest: BKE Vezetőképző Intézet.
- Braun, R. (2015). *Vállalati társadalmi felelősségvállalás. A vállalatok politikája*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Breitbarth, T. & Harris, P. (2008). The role of corporate social responsibility in the football business: Towards the development of a conceptual model. *European Sport Management Quarterly*, 8(2), 179-206. <https://doi.org/10.1080/16184740802024484>
- Bukta, Z., & Gösi, Z. (2019). A kiemelt sportágfejlesztési program első éveinek hatása a hazai sportágak fejlődésére. *TAYLOR*, 11(3), 15-24. <https://ojs.bibl.u-szeged.hu/index.php/taylor/article/view/21994>
- Chikán, A. (2020). *Vállalatgazdaságtan*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Clarkson, M. (1995). A Stakeholder Framework for Analyzing and Evaluating Corporate Social Performance. *The Academy of Management Review*, 20(1), 92-117. <https://doi.org/10.2307/258888>
- Clarkson, M., Starik, M., Cochran, P., & Jones, T. M. (1994). The Toronto conference: Reflections on stakeholder theory. *Business and Society*, 33(1), 82-131. <https://doi.org/10.1177/000765039403300105>
- Covell, D. (2005). Attachment, Allegiance and a Convergent Application of Stakeholder Theory: Assessing the Impact of Winning on Athletic Donations in the Ivy League. *Sport Marketing Quarterly*, 14(3), 168-176. <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.392.3564&rep=rep1&type=pdf>
- Donaldson, T., & Preston, L. E. (1995). The stakeholder theory of the corporation: Concepts, evidence, and implications. *Academy of management Review*, 20(1), 65-91. <https://doi.org/10.2307/258887>
- Dunham, L., Freeman, R. & Liedtka, J. (2006). Enhancing Stakeholder Practice: A Particularized Exploration of Community. *Business Ethics Quarterly*, 16(1), 23-42. <https://doi.org/10.5840/beq20061611>
- Európai Bizottság (2007). *Fehér könyv a sportról*. Az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványainak Hivatala, Luxemburg. http://publications.europa.eu/resource/cellar/617a9664-3878-43e5-abbed69c03e63501.0014.02/DOC_1
- Firek, W., Ploszaj, K., & Czechowski, M. (2020). Pedagogical Function of Referees in Youth Sport: Assessment of the Quality of Referee-Player Interactions in Youth Soccer. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(3), 905. <https://doi.org/10.3390/ijerph17030905>
- Freeman, R. E., & Reed, D. L. (1983). Stockholders and stakeholders: A new perspective on corporate governance. *California Management Review*, 25(3), 88-106. <https://doi.org/10.2307/41165018>
- Freeman, R. E. (1984). *Strategic management: A stakeholder approach*. Boston: Pitman Publishing. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139192675>
- Friedman, M. T., Parent, M. M., & Mason, D. S. (2004). Building a framework for issues management in sport through stakeholder theory. *European Sport Management Quarterly*, 4(3), 170-190. <https://doi.org/10.1080/16184740408737475>
- Geulen, D. (1989). Sozialisation, Begriff und Problem. In Dieter, L. (Eds.), *Pädagogische Grundbegriffe* (pp. 1409-1416). Hamburg: Rowohlt.
- Goodpaster, K. E. (1991). Business Ethics and Stakeholder Analysis. *Business Ethics Quarterly*, 1(1), 53-73. <https://doi.org/10.2307/3857592>
- Griszbacher, N., Varga, Á., & Kemény, I. (2022). Sport, megasemények, önkéntesek és az egyedi élmény faktor: Az önkéntesek szerepe az arénaélmény létrehozásában a megasportesemények során. *Vezetéstudomány*, 53(1), 15-28. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2022.01.02>
- Grönroos, C. (2011). A service perspective on business relationships: The value creation, interaction and marketing interface. *Industrial Marketing Management*, 40(2), 240-247. <https://doi.org/10.1016/j.indmarman.2010.06.036>
- Gyömörei, T. (2012). Magyarországi „sportvárosok” sportfinanszírozási rendszereinek összehasonlító elemzése. *E-CONOM*, 1(1), 12-23. <https://doi.org/10.17836/ec.2012.1.012>
- Heffernan, J. & O'Brien, D. (2010). Stakeholder influence strategies in bidding for a professional sport franchise license. *Sport Management Review*, 13(3), 255-268. <https://doi.org/10.2766/483047>
- Jaeger, J. (2021). Football fans and stakeholder theory – A qualitative approach to classifying fans in Germany. *Sport, Business and Management*, 11(5), 598-619. <https://doi.org/10.1108/SBM-11-2020-0127>
- Kalinowski, P., Kluj, O., Jerszyński, D. (2020). A prominent footballer as a role model for young athletes. *Quality in Sport*, 4(6) 30-37. <http://doi.org/10.12775/QS.2020.024>

- Kasović, M., Škrinjaric B., & Štefan L. (2020). Macro and meso indicators of success pertaining to European countries in elite triathlon. *International Scientific Journal of Kinesiology*, 13(2) 49-56. https://www.researchgate.net/publication/350663323_Macro_and_meso_indicators_of_success_pertaining_to_European_countries_in_elite_triathlon
- Key, S. (1999). Toward a New Theory of the Firm: A Critique of Stakeholder „Theory”. *Management Decision*, 37(4), 317–328. <https://doi.org/10.1108/00251749910269366>
- Kovács, Á. (2021). *Éltsportolók és a média munkatársainak kapcsolata a XXI. század elején Magyarországon* (PhD-értékezés). Testnevelési Egyetem, Budapest. <http://real-phd.mtak.hu/1068/1/kovacsagnes.d.pdf>
- Liska, F., Kovács, I., & Veres, Z. (2021). Sportaktivitás és étrend-kiegészítők fogyasztásának összefüggései. *Táplálkozásmarketing*, 8(2), 35-48. <https://doi.org/10.20494/T/M/8/2/3>
- Mainardes, E. W., Alves, H., & Raposo, M. (2011). Stakeholder theory: issues to resolve. *Management Decision*, 49(2), 226-252. <https://doi.org/10.1108/0025174111109133>
- Miragaia, D. A. M., Ferreira, J., & Carreira, A. (2014). Do stakeholders matter in strategic decision making of a sports organization? *Revista de Administração de Empresas*, 54, 647-658. <https://doi.org/10.1590/S0034-759020140605>
- Mitchell, R. K., Agle, B. R., & Wood, D. J. (1997). Toward a theory of stakeholder identification and salience: Defining the principle of who and what really counts. *Academy of Management Review*, 22(4), 853-886. <https://doi.org/10.2307/259247>
- Nádori, L., & Bátonyi, V. (2003). *Európai Unió és a sport: Unió csatlakozás a sportban*. Budapest–Pécs: Dialóg Campus Kiadó.
- Pitts, B. G. & Stotlar, D. K. (2013). *Fundamentals of sport marketing*. Morgantown, WV: Fitness Information Tech.
- Révész, L., Müller A., Herpainé L. J., Boda, E., & Bíró, M. (2015). *A rekreáció elmélete és módszertana I.: A rekreáció kialakulása, története, a rekreáció felosztása*. Eger: EKF Líceum Kiadó. https://oszkdk.oszk.hu/storage/00/02/77/25/dd/1/rekreacio-tortenet-2_56e82d8d89c68.pdf
- Saáry, S. (2016). A stakeholder kapcsolatok jellemzőinek vizsgálata kis-és középvállalati környezetben. In *Vállalkozásfejlesztés a XXI. században VI.* (pp. 283-296). Budapest: Óbudai Egyetem. http://kgk.uni-obuda.hu/sites/default/files/21_Saary-Reka.pdf
- Sterbenz, T. & Gécz, G. (2016). *Sportmenedzsment*. Budapest: Testnevelési Egyetem.
- Szabados, G. (2003). Labdarúgóklubok stratégiái. *Vezetéstudomány*, 34(9), 32-43. http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/4667/1/VT_2003n9p32.pdf
- Szabó, Á. (2012). *A magyar szabadidősport működésének vizsgálata. Piacok, értékteremtés, feladatok a szabadidősportban* (PhD-értékezés). BCE, Budapest. http://phd.lib.uni-corvinus.hu/662/1/Szabo_Agnes_dhu.pdf
- Szathmári, A. (2021). 'I wouldn't do anything differently... Although I won't let my child go in that direction': Successful Hungarian Olympians' understandings and experiences at the close of elite sport careers. *Vezetéstudomány*, 52(5), 68-78. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2021.05.06>
- TNS Opinion & Social (2017). Special Eurobarometer 472 „Sport and Physical Activity”. Luxembourg: European Commission. <https://doi.org/10.2766/483047>
- Zdroik, J. (2016). *Stakeholder Management in High School Athletics: An Individual-Level Analysis* (PhD dissertation). University of Michigan, Ann Arbor, MI. https://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/133383/jzdroik_1.pdf?sequence=1

MELLÉKLETEK

1. melléklet

A kvalitatív minta főbb ismérvei

Betöltött pozíció	Egyesület rövid neve	Sportág/Szakág	Életkor	Nem	Legmagasabb iskolai végzettség
akadémia vezető (V1)	ARAK	-	42	férfi	egyetemi
Elnök (V2)	ARAK	-	63	férfi	egyetemi
Elnökségi tag (V3)	BEAC	szakosztály elnök	64	férfi	főiskolai
Elnök (V4)	Bonyhád AC	-	51	nő	középfokú szakképzés
Szakosztályvezető (V5)	DSC-SI	-	35	férfi	egyetemi
Elnökségi tag (V6)	Ikarus BSE	szakosztály elnök	48	férfi	egyetemi
Elnökhelyettes (V7)	VEDAC	-	56	férfi	egyetemi
Ügyvezető (V8)	VEDAC	-	36	férfi	egyetemi
Edző (E1)	ARAK	kalapácsvetés	29	nő	egyetemi
Edző (E2)	ARAK	rúdugrás	38	férfi	egyetemi
Vezetőedző (E3)	BEAC	közép- és hosszútáv futás	68	férfi	főiskolai
Vezetőedző (E4)	Bonyhád AC	rúdugrás	45	férfi	főiskolai
Edző (E5)	DSC-SI	közép- és hosszútávú futás	47	férfi	főiskolai
Vezetőedző (E6)	Ikarus BSE	sprint, gát	52	férfi	főiskolai
Vezetőedző (E7)	VEDAC	kalapácsvetés	44	férfi	egyetemi
Vezetőedző (E8)	VEDAC	közép- és hosszútávú futás	56	nő	főiskolai
Sportoló (S1)	ARAK	rövidtávfutó	18	nő	középfiskolai
Sportoló (S2)	ARAK	rövidtávfutó	19	férfi	középfiskolai
Sportoló (S3)	BEAC	középtávfutó	20	nő	középfiskolai
Sportoló (S4)	BEAC	maratonfutó	27	férfi	egyetemi
Sportoló (S5)	Bonyhád AC	rövidtávfutó	18	nő	középfiskolai
Sportoló (S6)	Bonyhád AC	rúdugró	14	nő	általános iskola
Sportoló (S7)	DSC-SI	hosszútávfutó	32	férfi	egyetemi
Sportoló (S8)	DSC-SI	gátfutó	25	nő	főiskolai
Sportoló (S9)	Ikarus BSE	gátfutó	36	férfi	egyetemi
Sportoló (S10)	Ikarus BSE	gátfutó	20	nő	középfiskolai
Sportoló (S11)	VEDAC	középtávfutó	32	férfi	főiskolai
Sportoló (S12)	VEDAC	kalapácsvető	23	férfi	középfiskolai

Forrás: saját szerkesztés

A kvantitatív minta általános demográfiai jellemzői

<i>Főcsoport</i>	<i>Érintetti alcsoportok</i>	<i>Gyakoriság</i>	<i>N %-os megoszlás</i>	<i>Nem</i>	<i>Életkor jellemző</i>	<i>Végzettség jellemző</i>
közvetlen (73,25%)	sportoló	158	50,32%	férfi- 46% nő- 54%	55% 24 év alatti	43% általános iskolai, míg 39,9% felsőfokú végzettséggel bír
	edző, vezetőedző	52	16,56%	férfi- 50% nő- 50%	38,5% a 37-48; 30,8% a 49-64 korcsoportba tartozik	94,2% felsőfokú végzettség
	szakosztály-vezető, klubvezető / szellemi munkatárs	20	6,37%	férfi- 95% nő-5%	45% az idősebb generációhoz tartozik (49-64)	85% felsőfokú végzettségű
közvetett (24,84%)	sportkedvelő, szurkoló	52	16,56%	férfi- 40% nő- 60%	43,5% a 37-48; 33,3% a 49-64 korcsoportba tartozik	70,5% felsőfokú végzettségű
	barát, hozzátartozó	18	5,73%			
	orvos	8	2,55%			
támogató (1,91%)	szponzor	2	0,64%	férfi- 72% nő- 28%	83,3% a 24-36 éves korcsoportba tartozik	83% felsőfokú végzettségű
	média	4	1,27%			

Forrás: saját szerkesztés